

Padia si akt procedural i mbrojtjes së të drejtës subjektive

Dokt. Valbona Shukarasi

Abstrakt

Iniciativa për të investuar gjykatën për fillimin e një procesi gjyqësor i takon palës (ose përjashtimisht edhe prokurorit) pasi gjykata nuk mund të vibet vetë në lëvizje apo të procedojë për shqyrtimin e një mosmarrëveshje nëse këtë nuk e kërkon pala e interesuar. Pra, padia është e drejta e personit që ngre pretendimin, për t'u dëgjuar mbi themelin e këtij pretendimi, në mënyrë që gjykata ta shpallë atë të bazuar ose jo. Ky është kuptimi i padisë sipas nenit 31 të Kodit të Procedurës Civile. Nga ky parashikim dalin në pah edhe funksionet kryesore të saj.

Pra, padia është mjete procedural i rëndësishëm nëpërmjet së cilës realizohet e drejta e individit për të vënë në lëvizje gjykatën për zgjidhjen e një mosmarrëveshje juridike dhe për të kërkuar nga gjykata rivendosjen në vend të një të drejte apo interesi të ligjshëm. Në këtë punim do të trajtohet kuptimi i padisë sipas legjislacionit shqiptar si dhe duke e analizuar në këndvështrimin e praktikës së Gjykatës së Lartë dhe jurisprudencës së Gjykatës Kushtetuese.

***Fjalët kyçe:** padia, palët në procesin civil, interesi i ligjshëm, legjitimiteti aktiv dhe pasiv.*

1. Hyrje

Titulli II i pjesës së përgjithshme të Kodit të Procedurës Civile trajton konceptin e “padisë”. Padia është mjete procedural i rëndësishëm nëpërmjet së cilës realizohet e drejta e individit për të vënë në lëvizje gjykatën për zgjidhjen e një mosmarrëveshje

juridike dhe për të kërkuar nga gjykata rivendosjen në vend të një të drejte apo interesi të ligjshëm. Ky është kuptimi i padisë sipas nenit 31 të Kodit të Procedurës Civile. Nga ky parashikim dalin në pah edhe funksionet kryesore të saj. Me anë të padisë pala realizon kërkimin e vet të së drejtës materiael kundrejt palës kundërshtare ose sqaron pozitat e veta juridike. Padia në kuptimin procedural, është e drejta për t'iu drejtuar gjykatës për mbrojtjen e një të drejte civile subjektive ose për njohjen e ekzistencës apo mos ekzistencës së një marrëdhënie juridike të caktuar.

Duke iu referuar dispozitave të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, neni 42 i saj parashikon të drejtën e cilitdo për t'iu drejtuar gjykatës. Gjithashtu në neni 44 të Kushtetutës parashikohet: *“Kushdo ka të drejtë të rehabilitohet ose të zhdëmtohet në përputhje me ligjin, në rast se është dëmtuar për shkak të një akti, veprimi ose mosveprimi të paligjshëm të organeve shtetërore. Pra kjo dispozitë kushtetuese legjitimon personat të ngrajnë padi në gjykatë edhe ndaj organeve shtetërore”*.

Sipas nenit 31 të Kodit të Procedurës Civile: *“Padia është e drejta e personit që bën pretendimin, për t'u degjuar mbi themelin e këtij pretendimi, në mënyrë që gjykata ta shpallë atë të bazuar ose jo”*. Kjo dispozita përcakton rrugën procedurale që duhet të ndjekë personi që pretendon cënimin e një të drejte subjektive. Gjithashtu ky është rregulli kryesor që fikson marrëdhënien mes personave dhe pushtetit gjyqësor: gjykata nuk proçedon dhe nuk merr vendime me iniciativën e saj, por vetëm mbi bazën e kërkesës së palës së interesuar ose në raste të rralla të parashikuara nga ligji edhe me kërkesën e prokurorit.

2. Analizë e vendime gjyqësore

Në vendimin e saj Nr.8 datë 13.03.2008 Gjykata Kushtetuese është shprehur: *“... Në këtë vendim Gjykata Kushtetuese i qëndron praktikës së saj, për çështjen e legjitimitetit të palëve në një proçes civil, në këndvështrimin e standartit të aksesit në gjykatë, si element të proçesit të rregullt ligjor. Neni 42/2 i Kushtetutës, përfshirë në kreun e të drejtave dhe lirive themelore, garanton të drejtën e kujtdo që për mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave të tij kushtetuese, ose ligjore si dhe në rastin e akuzave të ngritura, kundrejt tij t'iu drejtohet një gjykate të pavarur dhe të paanshme, të caktuar me ligj për një gjykim të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm. Pikërisht në lidhje me nenin 31 dhe nenin 32 të Kodit të Procedurës Civile padia mund të ngrihet:*

- a. për të kërkuar rivendosjen e një të drejte apo interesi të ligjshëm që është shkelur;*
- b. për vërtetimin e qënies ose mosqënies së një marrëdhënie juridike ose një të drejte;*
- c. për njohjen e vërtetësisë apo pavërtetësisë së një dokumenti me pasoja juridike për paditësin”*. Zbërthejnë dhe zhvillojnë më tej atë që Kushtetuta garanton¹.

¹ Vendimi i Gjykatës Kushtetuese nr.5, datë 20.03.2006.

Po i njëjtë është edhe qëndrimi i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut e cila shprehet se neni 6/1 I KEDNJ-së mishëron të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës, në të cilën përfshihet e drejta për të filluar një proçedurë përpara një gjykate për një çështje civile².

Gjykata Kushtetuese në çështjen e legjitimitetit të palëve në një proçes civil, si element të proçesit të rregullt ligjor analizon të “dy anët e medaljes”: Moslegjitimimi i një subjekti, që dubet të legjitimohet në bazë të ligjit, përbën shkak për cënimin e të drejtës së tij për një proçes të rregullt ligjor, por vetëm fakti i legjitimitetit të një subjekti për të ngritur padi, që nuk dubet të legjitimohet sipas ligjit, nuk cënon në çdo rrethanë të drejtën e palës tjetër për proçes të rregullt ligjor. Në këtë rast gjykata vlerëson nëse janë respektuar të drejtat e palës kundërshtare për një proçes gjyqësor kontradiktor”.

Pra, me anë të padisë, paditësi synon të rivendoset një e drejtë e tij e shkelur dhe i padituri detyrohet të ekzekutojë domethenë të përmëshë detyrimin e tij kundrejt paditësit. Në raste të tjera paditësi, me anën e gjykimit, synon të përcaktohet ose të njihet vetëm ekzistenca e një marrëdhënie juridike të caktuar midis tij dhe të paditurit ose ekzistenca e një të drejte. Personi legjitimohet të ngrajë padi edhe për njohjen e vërtetësisë ose të pavërtetësisë së një dokumenti me pasoja juridike të caktuara për paditësin. Qëllimin e paditësit në ngritjen e padisë e përcakton shprehimisht neni 32 i Kodit të Procedurës Civile.

Në lidhje me zbatimin e kësaj dispozite **Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në Vendimin nr.210 datë 06.05.2010 ka arsyetuar se:** *“Dispozitat e Kodit të Procedurës Civile, të Ligjit nr.7638, datë 19.11.1992 “Për shoqëritë tregtare” i ndryshuar, në të cilat është parashikuar:*

Neni 32 i K.Pr.Civile: “Padia mund të ngrihet: a. për të kërkuar rivendosjen e një të drejte ose inteersi të ligjshëm që është shkelur; b. për vërtetimin e qënies ose mosqënies së një marrëdhënie juridike ose një të drejte; c. për njohjen e vërtetësisë ose pavërtetësisë së një dokumenti me pasoja juridike për paditësin”. Në vështrim të nenit 32 të K.Pr.Civile padia ngrihet për arsytet e përmendura në nenin 32 të K.Pr.Civile, në këtë kuadër, parë në lidhje me kuotat e kapitalit të shoqërisë dhe të të drejtave dhe detyrimeve që kanë ortakët nga zotërimi i pjesëve respektive të këtyre kuotave, pala paditëse nuk ka dhe nuk mund të ketë ndonjë të drejtë apo interes të ligjshëm të shkelur. Nga argumentat e paraqitura në proçes, padia e paraqitur nga ana e palës paditëse, me objekt pavlefshmëri kontrate, në raport me kërkesat ligjore është e pa motivuar. Palës Paditëse i mungon legjitimiteti për të ngritur një padi të tillë, pasi nuk i është cënuar interesi i drejtëpërdrejtë e ligjor nga transferimi i kuotave ndërmjet ortakëve të shoqërisë, anës së paditur...”

Nga vendimi i mësipërm dalin në pah dy elementë të rëndësishëm që kanë të bëjnë me legjitimimin e palëve në një proçes civil. Nga ana e palëve për proçesin gjyqësor civil kërkohet që ato të gëzojnë legjitimitetin aktiv dhe pasiv apo e thënë

² Çështja Goedler kundër Mbretërisë së Bashkuar datë 21.02.1975; dhe Devlin kundër Mbretërisë së Bashkuar: datë 20.10.2001 të GJEDNJ-së.

ndryshe, palët për të parashtruar kërkimet dhe prapësimet e tyre para gjykatës, është e domosdoshme që të gëzojnë interes të ligjshëm

Gjykata për të hetuar nëse personat fizikë apo personat juridikë të cilët i janë drejtuar asaj më kërkesë padi gëzojnë legjitimitetin aktiv, verifikon nëse palët kanë ose jo interes të ligjshëm në parashtrimin e kërtimeve apo pretendimeve të tyre para gjykatës.

Në lidhje me legjitimitetin e palëve për t'iu drejtuar gjykatës për të parashtruar kërkimet e tyre **Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në Vendimin nr.168, datë 13.04.2010 ka arsyetuar se:** "...Përfundimi i arritur nga Gjykata e Apelit se paditësi nuk ka interes ligjor (pra nuk legjitimohet në ngritjen e kësaj padie, dhe si rrjedhim kjo e fundit nuk mund të jetë e vlefshme nga pikpamja formale procedurale), për të bërë kërkimet e paraqitura në këtë gjykim është i gabuar, dhe këto konkuzione janë pasojë e një hetimi jo të plotë dhe të gjithanshëm gjyqësor.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në lidhje me aspektin formal e procedural të vlefshmërisë së padisë vlerëson të theksojë se padia që të jetë e vlefshme duhet të plotësojë dy kushte themelore: a. interesi i ligjshëm për të ngritur padi dhe b. legjitimiteti për të vepruar. Në rast se ekzistojnë këto dy kushte mund të konsiderohet që padia ekziston në kuptimin që për Gjykatën del domosdoshmëria për të marrë vendim mbi themelin e saj, pra për të pranuar ose rrëzuar atë. Interesi për të ngritur padi parashikohet nga Neni 32 i K.Pr.Civile. Interesi për të ngritur padi është një element i së drejtës së padisë dhe konsiston në interesin për të marrë nga gjykata vendimin e kërkuar. Interesi për të ngritur padi është një interes procedural, i cili lind nga domosdoshmëria për të arritur nga procesi mbrojtjen e një interesi material, dhe për këtë arsye pala i drejtohet gjykatës duke kërkuar njohjen e çënimit të një interesi dhe rivendosjen e të drejtës së shkelur.

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë arrin në konkluzionin se në çështjen objekt gjykimi, referuar nenit 32 të K.Pr.Civile, paditësi ka një interes të ligjshëm për të ngritur padinë objekt shqyrtimi gjyqësor, pasi pala e paditur me aktet administrative dhe veprimet juridike të kryera ka cënuar të drejtat reale të paditësit mbi sheshin e ndërtimit dhënë atij me vendim të Këshillit të Rrethit Delvine nr.26, datë 25.08.1998..."

Në lidhje me rëndësinë që mbart interesi i ligjshëm i palëve në momentin e ngritjes së padisë **Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në vendimin nr 180, datë 07.05.2009 ka arsyetuar:** "Ky Kolegj çmon se është e domosdoshme të evidentojë disa probleme në lidhje me aspektin formal procedural të vlefshmërisë së padisë. Padia që të jetë e vlefshme duhet të plotësojë dy kushte themelore: a. interesin e ligjshëm për të ngritur padi dhe b. legjitimitetin për të vepruar. Në rast se ekzistojnë këto dy kushte mund të konsiderohet që padia ekziston në kuptimin që për gjykatën del domosdoshmëria për të marrë vendim mbi themelin e saj, pra për të pranuar apo rrëzuar atë. Në çështjen objekt gjykimi paditësi ka një interes të ligjshëm për të ngritur padi, pasi ai pretendon se është pronar i një pasurie të paluajtshme dhe si i tillë ai legjitimohet, kërkesa këto të nenit 32 të K.Pr.Civile.

E drejta e padisë përfshin në mënyrë të domosdoshme dy aspekte: legjitimitetin aktiv dhe legjitimitetin pasiv. Legjitimiteti pasiv i takon palës kundërshtarë ose të kundërinteresuarit, domethënë atij kundrejt të cilit vendimi gjyqësor që kërkohet të merret duhet të prodhojë efekte, Pra, dhe pala e paditur duhet të ketë interes të ligjshëm në këtë proces. Ndërgjyqësia legjitime është kusht për të shqyrtuar themelsinë e padisë..." Duke iu referuar dy vendimeve të mësipërm të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë arrijmë në konkluzionin se interesi për të ngritur padi dhe legjitimiteti për të vepruar janë kushte themelore të vlefshmërisë së padisë dhe për këtë arsye ekzistenca e tyre verifikohet nga gjykata edhe kryesisht gjatë gjykimit në çdo shkallë të procesit. Vetëm në qoftë se ekzistojnë këto dy kushte mund të konsiderohet se padia ekziston në aspektin formal procedural në kuptimin që për gjykatën del domosdoshmëria për të marrë vendim mbi themelin e saj, pra për të pranuar ose rrëzuar atë. Ndërgjyqësia legjitime është kusht për të shqyrtuar themelsinë e padisë.

Bibliografia

- Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut
Kodi i Procedurës Civile të Republikës së Shqipërisë
Alban Brati (2008). "Procedura Civile", Botimi i parë; Tiranë
Ledi Bianku, (2007), "Jurispruena e Gjykatës së Strasburgut"; Edlora, Tiranë.
Flutura Tafaj & Vitore Tushaj, (2008), "Kushtet e Ngritjes së Padisë", Tiranë.
Vendim i Gjykatës së Lartë, Nr 180, datë 07.05.2009;
Vendim i Gjykatës së Lartë Nr.168, datë 13.04.2010;
Vendim i Gjykatës së Lartë Nr.210 datë 06.05.2010;
Vendim i Gjykatës Kushtetuese Nr.8 datë 13.03.2008.